

ทิศทางการทูตอาเซียนหลังปี ๒๕๕๘

กวี จงกิจถาวร

โครงการสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เรื่อง ประชาคมอาเซียน : ทิศทางภายหลังกปี ๒๕๕๘
(ASEAN Community : Post 2015 Vision)

วันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๕๗

ณ โรงแรม St.Regis กรุงเทพฯ

โลกผันปรวน

ASEM; APEC; ARF; EAS; ADMMPPlus; EU-ASEAN; EU-SAARC;
FEALAC AMED; UNION OF THE Mediterranean; EU-
GCC; MERCOSUR; EU-Latin America.. เอเชีย GMS, ASEAN,
SAARC, BIMSTEC, ACD, SCO, CICA.. ยุโรป: Visegrad Group;
Nordic Council; Council of the Baltic Sea States; Black
Sea Economic Cooperation; EFTA; EU; Council of
Europe; OSCE; NATO.. กลุ่มรัสเซีย CIS; Eurasian Economic
Community, CSTO.. The Gs: G7/8; G20; Group of 24;
Group of 77; 3G.. S-M-L: Alliance of Small Island States:
FOSS: NIKTA; RICS อื่น ๆ: The Commonwealth;
Arctic Council; Indian Ocean Rim Association for Region

อาเซียนเผชิญโลกผันปรวนหลายแนวโน้ม

- ประชานิยมกับลัทธิคลั่งชาติเพิ่มมากขึ้นทั่วโลก
- การเมืองภูมิรัฐศาสตร์กลับมามีบทบาท
- ระหว่างประเทศมีการพึ่งพามากขึ้น แต่ก็แตกแยกมากขึ้น
- สถาบันที่เคยเคร่งครัดกลับมาสู่เครือข่ายแบบหลวม ๆ
- การรวมตัวเป็นสถาบันที่ใช้สัญชาตญาณความรู้สึก
- โลกหลายชั่วที่มีความแน่นอนบนความไม่แน่นอน

อาเซียนกับคู่เจรจา ๔ ช่วง

- ช่วงแรก ในคศ. ๑๙๗๐-๑๙๘๐ มีออสเตรเลีย แคนาดา อียู ญี่ปุ่น นิวซีแลนด์ สหรัฐอเมริกา
- ช่วงที่สอง ในคศ. ๑๙๙๐-๑๙๙๑ มีเกาหลีใต้
- ช่วงที่สามในคศ. ๑๙๙๒-๑๙๙๖ มีจีน อินเดีย รัสเซีย และปากีสถาน
- ช่วงที่สี่ ในคศ. ๑๙๙๖ ถึงปัจจุบัน มี นอร์เวย์คู่เจรจาทางด้านพัฒนา
- หลัง ๒๕๕๘ คู่เจรจาอาเซียนในอนาคตอาจมี บราซิล เม็กซิโก ตุรกี

ประเด็นท้าทายการทูตอาเซียนหลัง๒๕๕๘

- ข้อขัดแย้งในทะเลจีนใต้
- เสถียรภาพในคาบสมุทรมกเกาหลี
- ปัญหาผู้อพยพ กลุ่มครองสิทธิมนุษยชน ช่วยเหลือมนุษยธรรมอาเซียน
- เพิ่มความร่วมมือด้านการใกล้เคียง แก้ไขและป้องปรามความขัดแย้งระหว่างสมาชิก
- ภาวะโลกร้อน
- การพัฒนาลุ่มแม่น้ำโขงรวมทั้งมิติด้านความมั่นคง
- อาชญากรรมข้ามชาติและความท้าทายข้ามแดน

อาเซียนกับองค์การสหประชาชาติ

- กฎบัตรองค์การสหประชาชาติ บทที่ ๖ มาตรา ๓๓ และบทที่ ๘ ซึ่งจัดถึงบทบาทองค์กรภูมิภาคในการแก้ปัญหาในประเทศ
- องค์กรภูมิภาคหรือความร่วมมือภูมิภาค เข้าถึง เข้าใจ ปัญหาในพื้นที่ดีกว่า
- องค์กรภูมิภาคอาจนำเอาวิธีการที่ดีใช้ได้ผล มาพัฒนาเป็นกลไกแก้ไขความขัดแย้ง
- แบ่งปันความรับผิดชอบ เพื่อสนับสนุนความร่วมมือพหุภาคี
- ช่วยฝึกเจ้าหน้าที่อาเซียนในเรื่องการป้องกันความขัดแย้ง สร้างสันติภาพหลังขัดแย้ง
- ช่วยยูเอ็นเวลาจำเป็นในประเด็นที่กำลังรักษาสันติภาพ เช่นในติมอร์ตะวันออก

จุดศูนย์กลางอาเซียน (Asean Centrality)

- จุดศูนย์กลางอาเซียนในความหมายของอำนาจความสมดุลในกระบวนต่าง ๆ
 ๑. การประชุมต่างๆที่อาเซียนเป็นหัวหอก
 ๒. เป็นประธานการประชุมต่างๆ
 ๓. ช่วยลดความตึงเครียดระหว่างคู่เจรจา
- จุดศูนย์กลางอาเซียนในความหมายของพลังขับเคลื่อนในเรื่องสาระ
 ๑. อาเซียนมีประสพการณ์ในเรื่องภูมิภาค
 ๒. มีประสบการณ์ต่อการเจรจาการค้าและลงทุน
 ๓. ถึงเวลาคุยประเด็นความมั่นคง

มหาอำนาจกับAsean Centrality

- มหาอำนาจไม่จริงใจกับจุดศูนย์กลางอาเซียน ดีแต่พูด
- คู่เจรจาตะวันตกเรียกร้อง “ความเท่าเทียม” ในกระบวนการอาเซียน
- จีนให้ความสำคัญประเด็นนี้มากกว่าสหรัฐอเมริกา
- คู่เจรจาเอเชียให้การสนับสนุนความเป็นจุดศูนย์กลางอาเซียน เช่น อินเดีย เกาหลี ญี่ปุ่น เป็นต้น

อาเซียนเพิ่มขีดความสามารถป้องกันตัวเองหลัง๒๕๕๘

- ผู้นำอาเซียนต้องพบบ่อยขึ้น ประชุมกันมากขึ้น สนับสนุนมากขึ้น
- ผู้นำอาเซียนต้องพบปะทันทีแบบอัตโนมัติเวลาเผชิญวิกฤตสำคัญ
- แสวงหาและขยายจุดร่วม สงวนจุดต่างเพิ่มอำนาจต่อรองกับคู่เจรจา และองค์กรระหว่างประเทศ
- เสริมสร้างสถาบันถาวรความมั่นคงและเศรษฐกิจให้มีความเข้มแข็ง
- ตีตราหรือขึ้นธงอาเซียนในกิจกรรมระหว่างประเทศที่ทำร่วมกัน

อาเซียนกับเกมส์ดุลอำนาจหลัง๒๕๕๘

- อาเซียนไม่เคยเลือกข้าง คิดแบบ “วิน-วิน”
- มหาอำนาจเรียกร้องให้สมาชิกอาเซียนสนับสนุน
- อาเซียนจะ何去何ต—สหรัฐอเมริกานำ หรือจีนนำ?
- อาเซียนต้องมีกลไกทางด้านการมั่นคง
- ผลประโยชน์อาเซียนมาก่อนผลประโยชน์แห่งชาติ?

อาเซียนกับกิจกรรมคืบหน้าหลัง๒๕๕๘

- อาเซียนกำลังเจรจาแนวปฏิบัติในทะเลจีนใต้
- พิจารณาข้อเสนอความมั่นคงร่วมในภูมิภาคจากรัสเซีย จีนและอินโดนีเซีย
- ส่งเสริมกิจกรรมสถาบันสันติภาพและปรองดองแห่งอาเซียน
- ดึงมหาอำนาจนิวเคลียร์ทั้งห้าเข้าร่วมสนธิสัญญาว่าเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์
- แสวงหาจุดร่วมในประเด็นปัญหาระหว่างประเทศต่าง ๆ
- ปฏิบัติการอย่างสมบูรณ์ตามปฏิญญาว่าด้วยแนวปฏิบัติของภาคีในทะเลจีนใต้
- พิจารณาความสัมพันธ์กับต่างประเทศ เพิ่มคู่เจรจา

ประเด็นท้าทายการทูตอาเซียนในปี ๒๕๖๓

- ประชาคมอาเซียนสามารถพัวพันกับมหาอำนาจได้อย่างต่อเนื่องอย่างไร?
- มีนโยบายต่างประเทศและความมั่นคงร่วมกันของอาเซียนได้ไหม?
- มีกองกำลังรักษาสันติภาพอาเซียนและกองกำลังเคลื่อนที่เร็วอาเซียน
- มีเงินสกุลอาเซียน และธนาคารพัฒนาอาเซียน
- ศาลสิทธิมนุษยชนอาเซียน
- ใบประจำตัวอาเซียนสำหรับชาวอาเซียน

บทบาทไทยในการทูตอาเซียน

- ประเทศประธานสัมพันธ์จีน-อาเซียน ลดความตึงเครียด เพิ่มความไว้วางใจ ส่งเสริมการเจรจาแนวการปฏิบัติในทะเลจีนใต้ มีความคืบหน้า หลัง๒๕๕๘ ทำตัวเป็น “สะพาน” เช่นเคย
- ผลักดันอาเซียนมีบทบาทสูงในยูเอ็น เช่น การลดการแพร่ขยายของอาวุธนิวเคลียร์ การส่งเสริมบทบาทสตรีในการเสริมสร้างและรักษาสันติภาพทั่วโลก ความมั่นคงทางทะเล
- อาเซียนสนับสนุนไทยเข้าชิงตำแหน่งที่นั่งไม่ถาวรในคณะมนตรีความมั่นคงยูเอ็นในปี พ.ศ.๒๕๖๐
- ไทยกระตือรือร้นการเข้าร่วมกองกำลังรักษาสันติภาพขององค์การสหประชาชาติ สมาชิกอื่นกำลังทำตาม
- ไทยส่งเสริมให้หุ้นส่วนสังคมทุกภาคส่วนเข้ามาร่วมร่างรายงานสิทธิมนุษยชน อาเซียนยอมรับ
- ไทยเป็นฮับของเครือข่ายความเชื่อมโยงในอาเซียน ต้องดูแลประเทศเพื่อนบ้าน

บทส่งท้าย

กิจกรรมเร่งด่วนก่อนประชุมซัมมิทอาเซียน

- ส่งเสริมการสร้างอัตลักษณ์อาเซียน (ASCC หมวด E)

ทำได้ทันที ไม่ต้องใช้งบ หรือบุคลากรเพิ่มเติม เริ่มต้นที่สนามบินสุวรรณภูมิ ด้านแรกของไทย

๑. จัดระเบียบเข้า-ออกใหม่ที่สนามบินสุวรรณภูมิ เน้นพาสปอร์ตอาเซียน มีทางเข้าออกเฉพาะ

ไม่รวมกับพาสปอร์ตทั่วไป มีทั้งหมดสามช่อง (อาเซียนเลนสองช่องและเอ็คเมตหนึ่งช่อง)

๒.อบรมเจ้าหน้าที่ดูแลก่อนเข้าช่องตรวจลงตราเกี่ยวกับอาเซียนและทักทายคนอาเซียนทั้งขาเข้าขาออก

๓. เปลี่ยนแบบฟอร์มตม.๖ที่ยาวน่าเกลียดเป็นขนาดเท่าสิ่งค์โปร์หรือจีนหรือญี่ปุ่น พร้อมมีตราอาเซียน

(บัตรขาเข้า-ออกไทยไม่มีตราอาเซียน) หรือควรยกเลิกระเบียบนี้แบบมาเลเซีย

๔.ปรับ/เปลี่ยนภาพผนังในเทอร์มินัลซีและดี ให้มีเรื่องราวสมาชิกอาเซียน

๕.จัดเสวนาในกรุงเทพและตามหัวเมืองชายแดนในเรื่องความร่วมมือพลเรือน-ทหารและหัวข้ออื่นๆ

กิจกรรมเร่งด่วนก่อนประชุมชมมิตอาเขียน

- ประชาสัมพันธ์การคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิแรงงานโยกย้ายถิ่นฐาน (ASCP—C2)
 ๑. ให้ภาคย่นวติสนธิสัญญาเกี่ยวกับผู้ลี้ภัย (คศ.๑๙๕๑)
 ๒. จัดรายการเพิ่มความเชื่อมั่นและเชื่อถือให้กับแรงงานกัมพูชาหลังเกิดความเข้าใจผิด สื่อหรือองค์กรระหว่างประเทศพุ่งเป้าไปที่แรงงานกัมพูชาอย่างเดียว
 ๓. พบปะกับองค์กรระหว่างประเทศว่าด้วยเรื่องแรงงานและสิทธิมนุษยชน พูดถึงความคืบหน้าที่ได้ทำไปและแผนการณในอนาคต เพื่อลดกระแสต้านทาน (ส่วนใหญ่ไม่มีข้อมูลทันสมัยต่อแผนการณที่ได้ทำไว้)

กิจกรรมเร่งด่วนก่อนประชุมซัมมิทอาเซียน

๔. แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับแรงงานต่างด้าวจากประเทศอื่นๆ รวมทั้งผู้ลี้ภัยต่างประเทศ เช่นกลุ่มวีกรูย์จากจีน ชาวโรฮีนญา ชาวอิรัก เป็นต้น โดยทั่วไปประวัติเราดีกว่าประเทศอื่นๆ ในภูมิภาครวมทั้งออสเตรเลีย

(ประเด็นคือ ส่งเสริมความโปร่งใสทางด้านข้อมูลในเรื่องละเอียดอ่อน เราต้องให้เอง จัดการเอง ถ้าไม่ให้ พวกเขาหาข้อมูลมาเอง ยิ่งเสียหายใหญ่ เพราะมีการบิดเบือนข้อมูล ทางคสช.ให้เอง อาจมีการวิจารณ์ถึงข้อบกพร่องต่างๆ แต่จะไม่มีการโจมตีแบบที่เป็นอยู่)

กิจกรรมเร่งด่วนก่อนประชุมซัมมิทอาเซียน

- ส่งเสริมและกระชับสัมพันธ์กับทูตอาเซียนในไทย

๑. ในสมาชิกอาเซียนด้วยกัน ไม่มี **ASEAN Committee** ทำให้บรรดาทูตอาเซียนไม่ค่อยได้พบกันถ้วนหน้า คสช.พบปะทูตอาเซียนเพียงครั้งเดียวหลัง๒๒พค. ควรพบปะกับทูตอาเซียนทันที

๒. ในไทย ทูตพม่าเป็นประธานอาเซียน แต่ทูตบรูไนมีอาวุโสที่สุด

๓. คสช.ต้องใส่ใจทูตอาเซียน ทูตอาเซียนหลายคนน้อยใจ เวลาทูตเหล่านี้เขียนรายงานเสนอรัฐบาล ส่วนใหญ่ลอกจากนสพ.เนชั่นและบางกอกโพสต์ แทนที่จะเอาข้อมูลโดยตรงจากคสช.

กิจกรรมเร่งด่วนก่อนประชุมซัมมิตอาเซียน

๔. คสช. จัดพบปะทูตอาเซียนบวกสาม (ASEAN plus three) ห้ามเชิญเป็นประเทศจีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ชาติเชิญในลักษณะนี้เสริมสร้างอำนาจต่อรอง

๕. คสช. พบปะสมาชิกการประชุมสุดยอดเอเชียตะวันออกหรืออีเอเอส (East Asia Summit) มีอาเซียนสิบประเทศ อินเดีย ญี่ปุ่น เกาหลี จีน สหรัฐอเมริกา รัสเซีย ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ อย่าเชิญเป็นหลายประเทศ

๖. (ควรมีตารางเวลากำกับไว้ล่วงหน้า (tentative schedules) เพื่อตอกย้ำว่าคสช. มีการวางแผนล่วงหน้า อาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ ไม่ต้องห่วง)

กิจกรรมเร่งด่วนก่อนประชุมซัมมิทอาเซียน

- ส่งเสริมเสรีภาพสื่อ ภาคประชาสังคม และความเชื่อมโยงระหว่างกันในอาเซียนผ่านเครือข่ายสื่อ **(ASCC และ APSC)**
 ๑. เชิญสื่อมวลชนจากอาเซียนพบปะคสช. ฟังเรื่องอาเซียนและสถานการณ์ในประเทศ กต.มีโครงการแบบนี้แต่ไม่บูรณาการ ไม่ต้องกลัว ส่วนใหญ่จะชอบเพราะไม่มีใครทำมาก่อน
 ๒. เชิญภาคประชาสังคมที่มีสнг. ในไทยมาพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นก่อนมีการประชุมประจำปีอาเซียนที่พม่าในวันที่ ๗-๘ สิงหาคมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นล่าสุด กลุ่มนี้สำคัญเพราะเป็นผู้ริเริ่มและปลูกฝังภาพลักษณ์ไทยต่ออาเซียนและประชาคมโลก
 ๓. เน้นเรื่องเครือข่ายประชาชนต่อประชาชนในระดับจังหวัดชายแดนให้มากขึ้น ทำอย่างต่อเนื่อง

กิจกรรมเร่งด่วนก่อนประชุมซัมมิทอาเซียน

- ๑. เน้นความเป็นจุดศูนย์กลางของอาเซียน (ASEAN Centrality) ในความร่วมมือในภูมิภาคและประชาชน
- ประกาศเจตนารมณ์คสช. ต่อความร่วมมืออาเซียนในกรอบประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (APSC)
- ส่งเสริมความเข้าใจท่าทีของคสช. ในประเด็นคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ป้องกันความขัดแย้งและมาตรการการสร้างควมไว้วางใจ ส่งเสริมความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม ด้านการจัดการภัยวิบัติและการตอบสนองต่อสถานการณ์ฉุกเฉิน (ออก Fact Sheet)
- ๒. จัดสัมมนาย่อยโดยใช้สถาบันศึกษาและคลังสมองในกรุงเทพและต่างจังหวัด เช่นที่ปัตตานี หนองคาย
- ๓. มอบหมายเจ้าหน้าที่ปฏิบัติการทำประชาสัมพันธ์นโยบายคสช. ต่ออาเซียนทั่วประเทศ

ขอบคุณมากครับ